

Doharundans förhandlingskollaps är det bästa utfallet för utvecklingsländerna

av Walden Bello

Den 24 juli i år bröt frihandelsförhandlingarna inom Världshandelsorganisationen WTO - den s k Doharundan – samman. Doharundan som inleddes 2001 med det omdiskuterade smeknamnet ”utvecklingsrundan” skulle vara avslutad till januari 2005. Motsättningarna mellan utvecklingsländerna och de rika länderna visade sig dock vara för stora, särskilt svårigheterna att komma överens om ytterligare liberaliseringar av handeln med jordbruks- och industrivaror liksom med tjänster. Vid WTOs ministerkonferens i Hong Kong i december 2005 framträdde åter de motsatta ståndpunkterna tydligt. Det hjälpte inte ens att de politiska ledarna vid den mäktiga G8-gruppens möte i St Petersburg under sommaren pläderade för ökat tillmötesgående för alla berörda parter. Särskilt den bristande amerikanska kompromissviljan anses vara en av rundans kraftfullare dödsstötter. Analyserna över vilka konsekvenser frihandelsrundans sammanbrott leder till har varit skiftande. I följande artikel argumenterar utvecklingsdebattören Walden Bello för att Doharundans förhandlingskollaps är det bästa utfallet för utvecklingsländerna.

Världshandelsorganisationen WTOs förhandlingsrunda i Genève, Doharundans kollaps den 24 juli är det bästa som kunde hända utvecklingsländerna i ett längre perspektiv. Under de senaste två veckorna, till förekommande av WTOs General Council-möte 27-28 juli, gjordes omfattande försök att rädda ”Doharundans” globala handelsförhandlingar från kollaps. Det mest framträdande av dessa försök skedde vid G8-gruppens möte i St. Petersburg, när ledarna för världens allra mäktigaste ekonomier manade till en framgångsrik avslutning av rundan, och utmålade den som en ”historisk möjlighet att generera ekonomisk tillväxt, skapa förutsättningar för utveckling, och höja levnadsstandarden i världen”.

Detta var en ren myt. Föreställningen att Doharundan är en ”utvecklingsrunda” kunde inte vara längre från sanningen.

Vid själva inledningen av Dohaförhandlingarna november 2001, avvisade de utvecklade ländernas

regeringar kravet från majoriteten länder att samtalen skulle fokuseras på den svåra uppgiften att implementera tidigare utfästelser och undvika att initiera en ny förhandlingsrunda. Från första början var de utvecklade ländernas strävan att verka för mer öppna marknader från utvecklingsländerna medan de från sin sida skulle göra minimala eftergifter. Att åkalla utveckling var rätt och slätt ett cyniskt knep för att göra processen mindre oaptitlig.

Ensidiga förhandlingar om jordbruk

Jordbruksförhandlingarnas ställning före den upprivna förhandlingsrundan återspeglade detta. Även om USA hade gått med på villkoren i WTOs generaldirektörs kompromiss om att minska dess inhemska stöd, skulle detta ändå ha inneburit ett värde omfattande 20 miljarder dollar i tillåtna subventioner. Även med EUs beslut att fasa ut sina exportstöd skulle detta ändå ha kvarstått med 55 miljarder euro i andra former av ex-

portstöd. I gengäld för sådana minimala eftergifter förväntade sig USA, EU och andra utvecklade länder radikalt minskade tullavgifter för sin jordbruksexport till marknader i utvecklingsländer.

Faktiskt framträdde USA även på ett mycket sent stadium av förhandlingarna beslutna att ta bort varje skydd för tredje världens jordbrukare. USAs handelsrepresentant Susan Schwab gick till attack mot bestämmelser för ”särskilda produkter” och ”särskilda skyddsmekanismer” vilka redan institutionaliserats i deklARATIONEN från ministerkonferensen i Hong Kong i december 2005. Visserligen bristfälligt, dessa mekanismer skulle ändå tillåta regeringar att hålla tillbaka urholkandet av lokalt jordbruk genom att undanta en del produkter från tullsänkningar och höja tullarna på subventionerad export.

WTO-förhandlingarna om de kom till ett slutförande på så ensidiga villkor, skulle resultera i starkt reducerade jordbrukstullar i u-länderna och samtidigt hindra dem att uppnå livsmedelssäkerhet. Detta är ett recept för omfattande utökad hunger och hotar att ytterligare utarma hundratal miljoner fattiga i världen. Konsekvenserna för Syd sammanfattades kanske bäst av en förhandlare för Filippinernas regering inför WTOs jordbrukskommitté: ”Våra jordbrukssektorer som är strategiska för livsmedelssäkerhet och landsbygdsutveckling har redan destabiliserats då våra småproducenter har slaktats på grund av den grova orättvisan inom de internationella handelsavtalen. I samma stund som jag talar, har våra småproducenter slaktats inom våra egna marknader, (och) även de mer anpassningsbara och effektiva är i nödläge”.

Avindustrialiseringens spöke

Men de utvecklade länderna vill inte enbart radikalt minska jordbrukstullar för utvecklingsländer. De vill också ha maximalt tillträde till Syds marknader för sin industri och andra icke-jordbruks varor. Inom NAMA-förhandlingarna (Non-Agricultural Market Access), har de krävt att de industrialiserade ekonomierna i Syd minskar sina icke-jordbruks tullar med 60-70 procent emedan de erbjuder en sänkning av sina egna med 20-30 procent. Detta bryter inte bara mot GATT-WTO principen om ömsesidighet (less-than-full-reciprocity). Det är fullständigt orättvist. Sydafrikas regering återgav frustrationen hos huvuddelen av det globala Syd om Dohaprocessen när den konstaterade att ”utvecklingsländer kommer inte att gå med på att förstöra sina inhemska industrier på grund av oskäligen och orimliga krav som de delgivits av de utvecklade länderna.”

Utsläckande av jordbruk och avindustrialisering är inte det enda pris som utvecklingsländer ombetts betala för en succéfyll avslutning av Doharundan. Dessutom har de under GATS-förhandlingarna inom WTO (General Agreement on Trade in Services) ombetts delge utländska bolag ökade rättigheter att köpa och kontrollera offentliga tjänster i utvecklingsländer, på bekostnad av att garantera viktiga offentliga tjänster för de fattiga.

Lönsamhetsekvationen

Det är inte längre enbart utvecklingsländerna eller det globala civila samhället som varnar för att WTO-hanterad liberalisering kommer att vara skadlig för utvecklingsländernas intressen. Även de organ som är mest för pro-liberalisering erkänner nu att de fattigas utbyte av Doharundan har varit starkt överdrivet. Enligt Världsbankens studie våren 2005, skulle i ett ”troligt Dohascenario” med reformer, utvecklingsländerna vinna enbart 16 miljarder dollar under tio år. Det innebär 0,16 procent av utvecklingsländers bruttonationalprodukt, eller cirka 10 öre per dag och capita. Den fattigaste miljarden människor är tilltänkta att höja inkomster med bara två dollar per år. Därför är det så hjärtskärande att se ”de fattiga” åkallas att sälja Dohaagendans projekt om massiv bolagsexpansion.

Ytterligare är Världsbanksstudien från 2005, även om den är mindre realistisk än denna organisations tidigare studier, extremt bristfällig, för den tar inte med många kostnader som WTO-systemet tvingar på utvecklingsländer. Den försummar att räkna med, som exempel, den negativa påverkan som bolagens patentmonopol under WTOs ”Trade-Related Intellectual Property” avtal, vilket tvingar de fattiga att betala mycket högre priser för tillgång till livsviktiga mediciner.

Några beräknar att dessa kostnader för utvecklingsländer är mycket större än några påstådda vinningar från liberalisering. Till exempel beräknar en nylig UNCTAD-studie (United Nations Conference on Trade and Development) att förlusterna i tullinkomster för utvecklingsländer under Doha kan uppskattas till mellan 32 och 63 miljarder dollar årligen. Denna förlust i statsinkomster – källan för utvecklingsländers hälsovård, utbildning, vattentillförsel, och sanitära anläggningar – är två till fyra gånger de fattiga 16 miljarder dollar i behållning som Världsbanken beräknat.

Afrika, den minst utvecklade regionen, kommer att bli ett av de mest framträdande offren om rundan skulle slutföras framgångsrikt. Vid genomgång av resultaten från annan nylig forskning från Carnegie Endowment, EU-kommissionen, och FNs livsmedels- och jordbruksorganisation (FAO), konstaterar Aileen Kwa vid Focus on the Global South att ”Afrikas majoritet kommer att drabbas av försämringar inom både jordbruk och industrivaruliberalisering. Även om jordbruksexportmarknader var öppna för Afrika, är majoriteten av Afrikas jordbrukare – existensbrukare – inte i en sådan position att de kan konkurrera. Dessutom kommer de att förlora då de måste öppna sina inhemska marknader i förhandlingarna. De fattigaste länderna i Afrika kommer att drabbas värst – många är LDC-länder söder om Sahara eller i Östafrika.”

Utbrytning från WTO-paradigmen

Sammanfattningsvis uppväger inte de ekonomiska kostnaderna för en potentiellt avslutad Dohaförhandling några planerade förmåner för de fattiga; avsaknaden av policyutrymme för utvecklingsländer – att skapa arbeten genom industrialisering, garanterade

offentliga tjänster, beskydd av jordbrukare och livsmedelssäkerhet – skulle vara liktydigt med att ta bort utvecklingsstegen, för att använda idéerna hos ekonomen Ha Joon Chang vid Cambridge University, och hindra utvecklingsländer från att använda sig av de medel som utvecklade länder använt för att ta sig ur fattigdom.

Så tydligt menligt för utveckling är frihandel att en nyligen gjord studie av FNs utvecklingsprogram (UNDP) ger rådet till fattiga asiatiska länder att göra vad Japan och Sydkorea framgångsrikt gjorde: skydda nyckelindustrier med tullar innan man öppnar inför utländsk konkurrens. För att främja utveckling och minska fattigdom, borde regeringar uppmuntras till ökade satsningar på hälsovård, utbildning, tillgång till vatten, och andra betydelsefulla tjänster, inte tvingas att sälja ut dem till utländska bolag för privat vinst.

Handel kan vara ett hjälpmedel för utveckling. Olyckligtvis underordnar sig WTO-organisationen utveckling mot bolagsledd frihandel och marginaliserar utvecklingsländer ytterligare. Det är dags att upphöra med att underhålla illusionen om påstådda fördelaktiga effekter på utveckling inom Doharundan. *Doharundans kollaps är bra för de fattiga*. Sedan WTO-samtalen rivits upp borde uppgiften vara att gå över till att åstadkomma alternativ.

Walden Bello är executive director vid institutet *Focus on the Global South* i Bangkok och professor i sociologi vid University of the Philippines. Han är idag en av de ledande kritikerna av den rådande modellen för ekonomisk globalisering. 1993 var Walden Bello mottagare av The Right Livelihood Award, även kallat det alternativa Nobelpriset. Han är författare till ett flertal analytiska böcker och artiklar om globala ekonomiska frågor och verkar också som krönikör i filippinska och thailändska dagstidningar samt i den ansedda affärstidskriften *Far Eastern Economic Review*.

Focus on the Global south utger fortlöpande den elektroniska bulletinen *Focus on Trade*. För vidare information besök deras hemsida www.focusweb.org

Artikeln utges i svensk översättning med tillstånd av Walden Bello.